Escaire d'ebanista

Autor:
Data de publicació: 14-11-2025

L’escaire d’ebanista (en occità scouadro da mënuzìe) és un cas particular i sofisticat d'escaire de biaixos, una eina manual utilitzada en fusteria i treball del metall per marcar i comprovar angles diferents dels 90° rectes. Es caracteritza per ser un escaire de biaixos múltiple que permet el marcatge i la comprovació de quatre angles principals (90°, 60°, 45° i 30°) i els seus suplementaris, tot en una sola eina.

He fet un descobriment.. vaig heretar del meu avi aquest escaire d'ebanista, i sembla ser, per les referències que he trobat, que té el seu origen a Occitània, Piemont, Vèneto i Paisos Catalans, He fet aquesta descripció, corregint-ne una de mal feta a Ostana al Piemont

L’escaire d’ebanista (en occità scouadro da mënuzìe) és un cas particular i sofisticat d'escaire de biaixos, una eina manual utilitzada en fusteria i treball del metall per marcar i comprovar angles diferents dels 90° rectes. Es caracteritza per ser un escaire de biaixos "múltiple" que permet el marcatge i la comprovació de quatre angles principals (90°, 60°, 45° i 30°) i els seus suplementaris, tot en una sola eina.

L'escaire de biaixos: Context general
Un escaire de biaixos està dissenyat específicament per a treballar amb angles, generalment de 45° i el seu suplementari, 135°. Aquests angles són fonamentals per a la construcció de bisells (vores tallades en biaix) i per a unions com les de cua d'oreneta.

Descripció bàsica: Sol constar de dues parts: una base (o suport) gruixuda, i una fulla (o llengua) prima, fixades en angle. Tradicionalment es feien completament de fusta, però els models moderns incorporen metall o plàstic.

Tipus: Dins d'aquesta categoria hi ha diverses variants, com l'escaire de cua d'oreneta, l'escaire de biaixos japonès o l'escaire combinat, que incorpora les funcions d'un escaire de biaixos.

L'escaire d'ebanista: Un disseny múltiple i específic
L'escaire d'ebanista es distingeix d'altres escaires de biaixos per la seva complexitat i el nombre d'angles que integra.

Característiques tècniques i funcionament:

Es tracta d'una eina formada per dos triangles de fusta inserits per un dels seus costats en una ranura d'una base de fusta. Aquesta base actua com a suport i guia, recolzant-se sobre la superfície de treball durant el marcatge.

El primer triangle forma amb la vora de la base:

Un angle de 90° per un costat.

Un angle de 60° per l'altre costat.

El segon triangle (que sovint presenta la punta lliure arrodonida) forma amb la base:

Un angle de 30° pel costat interior.

Un angle de 45° pel costat exterior.

Conjunt dels triangles: Ambdós triangles creen entre ells, per la part interior, un angle de 90°, el vèrtex del qual es troba gairebé al punt d'inserció a la base. Aquesta configuració permet també verificar angles interns de 135°.

Aquesta combinació única permetia als mestres fusters treballar amb una gran precisió en una varietat de tasques sense necessitar múltiples escaires individuals, representant un valor afegit en eficiència i versatilitat.

Context històric, etnogràfic i patrimonial
Aquesta eina està documentada en diversos territoris europeus, especialment a Occitània, el Piemont, el Vèneto i els Països Catalans, on avui es conserva com a peça etnogràfica i patrimonial.

Funció i valor: La seva funció principal era facilitar el marcatge ràpid i precís en la construcció i encaix de peces de fusta, essencial en l'artesania de zones de muntanya amb forta activitat fustera.

Difusió geogràfica: La seva presència en museus, com el Museu Etnogràfic d'Ostana (Piemont) —que en conserva un exemplar donat per Oreste Lorenzati— confirma una tradició comuna en aquests territoris.

Patrimoni viu: Els exemplars heretats, com el meu, són una mostra viva d'aquesta tradició i il·lustren la transmissió dels oficis i les eines entre generacions.

En resum
El escaire d'ebanista no és només una eina funcional, sinó un element patrimonial amb arrels compartides entre diverses regions alpines i mediterrànies. El seu estudi revela que es tracta d'un cas particular i avançat d'escaire de biaixos, dissenyat per satisfer les necessitats complexes dels antics fusters, i és un testimoni tangible de la història de l'artesania de la fusta a Europa.

Fonts:

Definició i tipus d'escaires de biaixos (Viquipèdia)

Per a altres significats, vegeu «Escaire (desambiguació)».

Escaire de biaixos

Dades bàsiques

Ús
treball de la fusta

Utilitzat per
artesà de la fusta

Un escaire de biaixos és una eina manual que s'utilitza en fusteria i treball del metall per marcar i comprovar angles diferents de 90°. La majoria dels escaires de biaixos són per marcar i comprovar angles de 45° i el seu angle suplementari, 135°.[1]

Un bisell és una vora tallada en biaix, generalment de 45°, que s'utilitza, per exemple, per fer unions de biaixos en fusteria.[2] Els escaires de biaixos són eines dissenyades per marcar i comprovar angles fixos específics, generalment entre 90° i 45°, tot i que, seguint la definició d'escaire, la majoria dels escaires haurien d'estar fets per treballar exclusivament amb angles de 90°.[2]

Contingut

Descripció

Els escaires de biaixos solen estar fets de dues parts fixes, una base i una fulla (de vegades anomenada llengua).La

fulla d'un escaire de biaixos modern "fet de fàbrica" és normalment una peça fina de metall que es fixa a 45° sobre una base, formant una " L " o una " T ". La base sol ser molt més gruixuda que la fulla i està feta de fusta, metall o plàstic. Fins al desenvolupament dels escaires "fets de fàbrica" al segle XVIII, els escaires de biaixos es feien completament de fusta, tradició que ha romà fins avui dia en que alguns fusters encara segueixen construint els seus propis escaires de biaixos, també fets totalment de fusta.[1]

Tipus

Igual que amb els escaires de 90°, hi ha molts tipus diferents d'escaires de biaixos. Entre les diferents formes d'escaires es poden citar l'escaire de cua d'oreneta, amb la fulla col·locada en un angle adequat per marcar les unions de cua d'oreneta, o l'escaire de biaixos japonès, una peça plana de metall amb una fina cua de metall al llarg d'una vora, de construcció similar a un escaire ràpid.[3] i, alguns altres tipus d'escaires que, sense sense ser un escaire de biaixos pròpiament dit, s'adapten a angles diferents de 90º, com ara els escaires combinats i alguns escaires de comprovació amb una fulla en biaix en lloc de 90º.[4][1]

Escaire d'ebanista

L'escaire d'ebanista (scouadro da mënuzìe en occità) és una eina que s'utilitza per traçar les línies de treball sobre les peces de fusta amb angles de 90º-60º-45º-30º i els seus suplementaris, amb la particularitat de que, en el cas dels 90º, tot i la complexa varietat d'angles, serveix d'escaire de comprovació, tant intern com extern i d'escaire de comprovació intern pels 135º. Es tracta d'un escaire de biaixos múltiple fet amb dos triangles de fusta inserits per un dels costats en una ranura de la base, que es destina a servir de suport i posteriorment a ser recolzada com a guia sobre la superfície de treball quan es fan les marques. Un dels triangles forma amb la vora de suport de la base, un angle de 90° per un costat i un angle de 60° per l'altre. El segón triangle, que pot tenir la punta lliure arrodonida, forma amb la base, un angle de 30° pel costat interior i un angle de 45° per l'exterior. Els triangles formen entre ells, per la part interior, un angle de 90°, el vèrtex del qual està gairebé en el punt on s'insereixen a la base.[5]

Exemples

Escaire amb base de fusta i fulla d'acer

Un escaire de biaixos metàl·lic

Un escaire amb encaix de biaixos a la base

Els escaires combinats incorporen un escaire de biaixos

Un escaire de biaixos similar als històrics escaires de fusta

Escaire de biaixos fet de faig

Un escaire en T bisellat

Escaire de biaixos del quadre Melencolia[6]

Referències

Schwarz, Christopher. «Melencolia Square, Part 2: An Angular English Friend» (en anglès americà). Lost Art Press, 27-05-2014. Arxivat de l'original el 2020-10-27. [Consulta: 27 octubre 2020].

Enllaços externs

A Wikimedia Commons hi ha contingut multimèdia relatiu a: Escaire de biaixos

Miter Saw Calculator

Salaman, R. A.. Dictionary of tools used in the woodworking and allied trades, c. 1700-1970. New York, USA: Scribner, 1975, p. 472–479. ISBN 978-0-684-14535-8.

«mitre square | miter square, n.». A: . Oxford University Press.

Truini, Joseph (September 1986). «Measuring Up». Popular Mechanics (Hearst Magazines): 87–90. ISSN 0032-4558. Arxivat de l'original el 2022-07-10.
«The Multi-talented Combination Square: A Whole Lot Of Tool In One Small Package». www.woodcraft.com. Arxivat de l'original el 2020-10-31. [Consulta: 27 octubre 2020].
«Squadra da falegname» (en italià). Ostana a Libro Aperto. [Consulta: 19 novembre 2025].

Acabo de fer un descobriment.. vaig heretar del meu avi aquest escaire d'ebanista, i semla ser, per les referències q he trobat, q té el seu origen a Occitània, Piemont, Vèneto i paisos catalans, He fet aquesta descripció, corregint-ne una de mal feta del Piemont